

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtileta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtileta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 17. maja 1865.

Prvi občni zbor

„Slovenske Matice“ v Ljubljani

11. maja 1865.

Bodi nam srčno pozdravljen enajsti dan meseca maja 1865. leta! Željno smo te pričakovali; hvala Bogú, da smo te učakali! Gotov porok si nam, da „Matica“ naša ni mrtvo dete slovenske domišljije, ampak čvrsta živa hčerka krepko oživljene majke Slave, koja hoče z resno resnično voljo roditi dušni sad, s katerim bode s pravo materno ljubeznijo in vsestransko skrbjo na veke pitala svoj mali, toda zdravi zarod, kteremu so nemile okoliščine preteklih časov predolgo zapérale pot do dražih zakladov pravega dušnega izobraženja. „Novice“, ktere navdaja sladka zavest, da so že davno priporočale ustanovitev Matice slovenske, hočejo v svoje liste zapisati pomenljivi ta dan ter izročiti zanamcem popis prvega občnega zbora „slovenske Matice“, da ga vnukov vnuki beró in prenesó v zgodovino slovenskega naroda.

„Nič ni ne on, ki sadi, ne on, ki priliva, vse pa On, ki dá rast“, — kršanskega tega pravila držal se je „Matica slovenske“ opravilni odbor sestavljaše program za prvi ta občni zbor. — Tri četrt pred osmo uro s stolpov stolne naše cerkve zadoné veličastni zvonovi napovedovaje beli Ljubljani sveto opravilo, pomenljivo za srečni razvitek „Matice slovenske.“ Prekrasna naša stolna cerkev se jame polniti z matičinimi udi, ki so se vsedali v klopi, z rdečim suknom pregrnjene, in z družimi obilnimi verniki. Ko ura odbije osmo uro, visokočastiti gosp. Anton Kos, občespoštovani vesoljni škofov namestnik, stolni prošt, vitez c. k. Franc-Jožefovega reda in matičin ud, z velicim spremstvom pristopijo k oltarju sv. Nikolaja in služijo slovesno peto veliko mašo, pri kateri so bili na navadnih svojih sedalih za oltarjem pričujoči matičini udje: visokočastiti gosp. stolni dekan dr. Ivan Zlatoust Pogáchar, in visokočastita gospoda Ivan Krst. Novak in Jože Pavšlar. Kaj umetno in lepovbrano so Kam. Mašekovo mašo peli in odpevali častiti gospodje bogoslovci naši po posebnem dovoljenji milostljivega našega knezoškofa Jerneja, združeni s krdelcem čitavničinih gosp. pevcev. Petje vodil je čitavničin pevodja g. Fabijan.

Po svetem opravilu, pri kterem je marsiktera blaga misel v nebó puhtela za srečni razvitek slovenske Matice, začel se je občni zbor v véliki mestni dvorani, ktero mu je za razgovore, resne za vés slovenski narod, ponudil častiti gospod mestni župan dr. E. H. Costa. Komu ni srce radosti v prsih poskakovalo ugledavšemu obilno število matičinih udov, zbranih iz vseh krajev kranjske dežele in slovenskega Štajarja, ude iz vseh stanov, viših in nižih, vsake starosti od sivega in ple-

šastega starčeka do krepkega in nadepolnega mladenča, ude iz grofovskega in kmetiškega rodú! Koga ni navdihovala misel: evo, kako ukaželjni narod slovenski hrepení po duševni omiki! Bilo nas je nad 130 udov.

Deveta ura odbije in c. k. komisar, deželine vlade svetovavec gospod Roth stopi v dvorano, in kmali potem prvosednika barona Antona Zoisa-a, kterega zavoljo bolehnosti pri občnem zboru ni bilo, namestnik prečastiti gosp. dr. Leon Vončina z glasom malega zvončeka dá znamenje, da se ima zbor pričeti; udje se vsedejo radostno pričakovaje njegovega odgovora, ki se tako-le glasi:

„Slavni zbor! Ker bolehnost našemu visokospoštovanemu začasnemu predsedniku gosp. Antonu baronu Zoisu-u veselje krati, v današnjem našem zboru nazočemu biti, je meni častna naloga, Vas, prečastiti gospodje, v njegovem in v imenu začasnega odbora pozdraviti z iskreno-srčnim: dobro došli!

V veliko čast si štejem to nalogo z ozirom na toliko množico zbranih gospodov, ktere, čeravno raznih stanov, je vendar eno in isto goreče rodoljubje iz bližnjih in daljnih krajev semkaj pripeljalo; v posebno čast si štejem to nalogo tudi gledé na to, da danes se ima naša Matica iz svojega dozdanjega začasnega stanja na trdno podstavo posaditi in konečno ustanovljena v blagonosno življenje vpeljati.

Trinajst mesecev gré ravno z današnjim dnevom h koncu, kar se je v prvi seji začasnega odbora 11. aprila l. l. izvoljenemu opravilnemu oddelku izročila naloga, da opravlja in izvršuje vse to, kar bi spoznal za potrebno in koristno v okrepčanje in razširjanje slovenske Matice, ter tako pot pripravlja prvemu občnemu zboru. Kako da je opravilni oddelek to sebi izročeno nalogo spolnoval in dovršil, naj slavni zbor presodi po poročilu matičinega tajnika. V svesti pa si smé opravilni oddelek popolnoma biti, da mu je bila vedno resnična skrb in trdna volja, nobene težave, nobenega truda se ne ogibati, ampak poprijeti in držati se vsega, kar koli utegne služiti v prid in na korist matičinega društva. Doletela ga je sém ter tje kaka pušica; ranila ga ni nobena; iz dobrovoljnega namena spuščene je dobrovoljno sprejel, in kolikor se je dalo v društveni prid obrnil; za drugačne pa mu ni imelo mar biti in mu tudi ni bilo mar. In po takem skrbnem, neutrudljivem delovanji, o kterem gré po vsej pravici očitna hvala gospodom: dr. J. Bleiweisu, dr. Costatu in denarničarju dr. Zupancu smé opravilni oddelek z mirno zavestjo pred slavni občni zbor stopiti in ko sad svojega letnega delovanja mu izročiti društvo z več ko 700 udi, v kterem je Matici zagotovljenih več ko 26.000 gold.

V Vaših rokah je zdaj, častiti gospodje! našo Matico na trdni podlagi ustanoviti, tako, da more čedalje

krepkejše se razvijati, naraščati in obilo sadú obroditi; v Vašem poklicu je, danes Matico spraviti na pot, po kateri ima odsehal hoditi, ako hoče doseči lepi svoj namen v pravi prid in blagor slovenskega naroda.

Dosegla bo pa naša Matica ta svoj blagi namen, ako v resnici zvesta pomenu svojega imena v svojem ulnjaku ne trpi trotov, kateri bi kvarili in ogrdovali sladko, prijetno dišeče satovje, ki ga njene pridne bčele iz milega, zdravega cvetja nanašajo in s toliko previdnostjo pripravljajo in napolnujejo; dosegla bo ona svoj lepi namen, če ogenj, ki se ima na njenem ognjišču netiti in hraniti, ne bo požigal in razdiral, ampak prijetno ogreval in razsvetljeval, ali da ob kratkem rečem: dosegla bo naša slovenska Matica lepi in imenitni svoj namen, pripomoči slovenskemu narodu do omike, ako vedno oziraje se na prave potrebe in národne lastnosti slovenskega ljudstva se bode skrbno ogibala vsega, kar bi utegnulo motiti in žaliti slovensko, svoji katoliški cerkvi z vsem srcem udano ljudstvo.

Poprimimo se tedaj, častiti gospodje, z vso srčnostjo važne naloge, kateri smo se s tako gorečo ljubeznijo udali, in če v pravi, odkritosrčni ljubezni in edinosti, vsak v polnem zaupanji do družega, z združenimi močmi na matičinem polji tudi vprihodnje delamo, smemo gotovo pričakovati, da se bodo čedalje bolj spolnovale besede slavnega dr. Tomana, začetnika naše Matice, — besede, v katerih se gotovo tudi želje nas vseh razodevajo, namreč: „Naj Bog blagoslovi naše početje, da se širi prava krščanska omika in poviša slava našega premilega naroda!“

Po navdušenem tem ogovoru, ki je bil z živo pohvalo sprejet, g. mestni župan dr. Costa v imenu ljubljanskega mesta pozdravi zbor tako-le:

„Visokočastiti zbor! Sprosil sem si od gospoda predsednika besedo, da Vas kot župan v imenu ljubljanskega mesta prav pristrčno pozdravim.

Neizrekljivo me veseli udeležiti se današnje svečanosti, ki bode zapisana v povestnici naše domovine z zlatimi črkami, ker je mejni kamen prerajstva slovenskega naroda. Naše glavno mesto mora spremljevati vse imenitne prigodbe našega naroda s pristrčnim sočutjem ne zavoljo tega, ker je geografično, ampak — kar več velja — ker je duševno središče slovenskim deželam. In kaj bi moglo bolj imenitno, kaj bolj veselo biti kot to, da se v ozidji našega staroslavnega magistrata snide zbor veljavnih mož, ki nam očitno in djansko kaže zmožnost prelepega maternega jezika, našo literaturo povzdigava, za razširjevanje njeno skrbi, in tako našo bogato obdarovano ljudstvo omikati hoče. Če premislim, koliko velicega se je že dozdej dovršilo, sem prepričan, da se bode Maticе blagi namen popolnoma dosegel, posebno, če ste edini in se držite vedno besed sv. Avgustina: „in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas.“ Bog pa, ki je vsem narodom enako dobrotljiv, naj blagoslovi Vaše današnje delo, da izraste iz njega veličanski sad!“

Srčni in z živim prepričanjem govorjeni pozdrav odzdravi mu visokočastiti gosp. Davorin Trstenjak z ljubeznjivo besedo, kateri so pritrdili vsi pričujoči.

Gospod Trstenjakovemu odzdravu sledilo je sporočilo o delovanji začasnega odbora, ki ga je sestavil in zboru naznanil začasni tajnik g. Levstik. Na drobno smo zvedeli najvažnejše stvari in sklepe iz vseh njegovih sej, natančno štatistiko matičinih udov in njihovo razvrstitev po raznih deželah in mestih, po duhovskem in neduhovskem stanu, po doneskih in darilih. Bilo je to sporočilo z glasno pohvalo sprejeto, kajti kazalo je, da je začasni odbor marljivo vodil krmilo novorojene Matice v prvem letu.

Ko je sporočilo o delovanji začasnega opravnega

odbora bilo zboru naznanjeno, poprime gosp. predsednik besedo in govori blizo tako: Čuli ste, gospodje, zdaj zgodovino Matice od prvega njenega začetka do danes; vidili ste, da je na pravi poti, da doseže v blagor naroda slovenskega svoj cilj in konec. Povestnica ta, katero ste ravnokar slišali, kaže Vam, da ne stojimo več na goli ledini, ampak da obdelujemo že rodovitno polje, in zdaj, ko se Vam je odgrnil pogled v že dovršeno mnogotero delo, zdaj je tisti slovesni trenutek, da hvaležnega srca povzdignemo glas na slavo onemu, ki nam je dovolil Matico — na slavo Njih Veličanstvu presvitlemu cesarju Franc-Jozefu! — In navdušeni, trikrat ponavljani slava-klici so doneli po dvorani.

Tretja točka iz vrste razgovorov bil je račun prvega društvenega leta do 31. decembra 1864. leta. Bral ga je blagajnik g. dr. Jernej Zupanec, kteremu je v priznanje nevtrudljive delavnosti, katero je žrtvoval Matici brez vsega plačila in vrh tega še marsikak strošek iz lastnega denarja pobotal, po dvorani donela zaslužena pohvala. Da se ni tratil dragi čas z volitvijo treh mož, ki imajo pregledati, presoditi ter potrditi odborov ta račun o denarnem gospodarstvu po §. 12. a), imenoval je zbora voditelj gg. Rajm. Pregeljna, Franca Sovana in Antona Lésarja, da dovršé to nalogo. Zbor je potrdil ta predlog.

Mirno in brez vsega bora tekli so vsi razgovori; al pri četrti točki: o proračunu od 1. januarja do 31. decembra se živa obravnava vname in vzdigne hud besedni vihar. Šlo je namreč za to, kako da bi se dalo več denarja obrniti za izdavanje knjig. Ker vsi pravi matičarji goré za blago to misel, ki je Matici slovenski edini namen, ni bilo dvoma, da se vstali vihar po razjasnjenji vseh okoliščin konečno vleže in končá v občno zadovoljnost, kar se je tudi lahko zgodilo, ker je vsakega govornika vodilo prepričanje, da se ne dá doseči, kar je nemogoče. „Potje so razni, ki peljejo v Rim“, razni so tudi pomočki, s kterimi se doseže Matičin edini namen. Ker je bil zbor edinih misli o namenu, razodevale so se razne misli le o pomočkih, ki peljejo do namena. Prvi pomoček je, da se znižajo stroški, drugi je, da se zvikšajo dohodki, tretji in sicer najzdatniši pa, da se znižajo stroški in pomnožijo dohodki. Do tega nas je tudi pripeljala obravnava proračunova, katero naznanimo bolj na drobno prihodnjič. (Kon. prih.)

Gospodarske stvari.

Dobri sveti svilorejcem.

Spisal vodja svilorejnega društva v Vratislavi na Šlezkem.

(Dalje.)

Ker mladi črviči primerama le celó malo krme oberejo, večidel je pa ležati pusté, da v kratkem času zvene, se po takem že tretji dan precejšni kúp murbovega listja pod njimi napravi. Iz tega se pa omamljiv smrad izcimi, ki je tem hujši, čim sočnateje in dišečeje je bilo perje v frišnem stanu. Le pod nos si drži nekoliko te nastelje, in kmali se prepričaš, da ti sapo jemlje. Črviči na taki postelji so tedaj vedno v omamljivi in dušljivi soparici — in vendar se tu in tam svilorejci nahajajo, ki trdijo, da v prvi dôbi ni potreba lés čediti! Bog daj nespametnim pamet — rečemo in svetujemo, naj prav pridno jim spravljajo stare ostanke murbovega listja iz poti. „Al večkratno snaženje, posebno mladim črvičem, je vendar prenadležno in prizadeva preobilo dela in časa“ — se bo oglasil na to ta ali uni. Nikar! ni ga bolj piškavega izgovora, kakor je ta, ker v pol minuti so črviči že osnaženi, kjer

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrletna 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrletna 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 24. maja 1865. ☞

Prvi občni zbor

„Slovenske Matice“ v Ljubljani

11. maja 1865.

(Konec.)

Obravnava o proračunu se je vršila tako-le: Prvi se je oglasil dr. Vošnjak: S sestavljenim proračunom nismo nikakor zadovoljni, in čudimo se, kako da ste se mogli odločiti dve tretjini dohodkov stroškom, in le ena tretjina izdavanju knjig — edinemu namenu Matice slovenske. Če se bode tako gospodarilo, kako bomo napredovali? Če bomo izdajali samo takošne knjige, kakoršen je bil „Koledar“, kako se more Matica povzdigniti? Zato je treba, da se stroški ponižajo. To se bo dalo tako-le storiti: a) Plačnega tajnika Matica več ne potrebuje, kajti pisarij, ki jih je bilo treba prvo leto, prihodnje ne bo več toliko; lahko torej popolnoma odpade 360 gold. stroškov, ki so tajniku odločeni; Matici ne gré skrbeti za osebe, ampak za stvar, ktera je nad osebo, in za društveno korist; izmed 16 odbornikov ljubljanskih se bosta gotovo našla dva, ki bota iz čistega rodoljubja zastonj prevzela tajništvena opravila; jez torej nasvetujem, da se z junijem mesecem tajniku ustavi plača; — b) čitavničnemu strežaju, ki opravlja tudi službo matičinoga služabnika, naj se plača od 50 gld. zniža na 25 gld.; — c) zastran stanovanja naj se čitavnica naprosi, da jej je dá kakor dosedaj brez plače, kar bo gotovo rada storila, in odpadlo bode 120 gold., odločenih za stanovanje. Tudi ozir tiska navadnih pisarniških potreb dalo bi se varčneje ravnati; omenim le enega nepotrebnege stroška preteklega leta; matičina pravila dobili smo trikrat. Ako se bode tako ravnalo, lahko se bode proračun narobe postavil, namreč tako, da se na stroške obrne le ena tretjina dohodkov, dve pa na izdavanje knjig — in to jez predlagam.

Dav. Trstenjak: Možje, kateri so sposobni tajništvena opravila prevzeti, niso prosti, ampak imajo vsak že mnogo družih opravil, javalne bo mogel kdo toliko posla prevzeti, zato menim, da je Matici treba posebnega tajnika. Kdor pa dela, mora tudi jesti, treba je toraj tajnika plačati. Mogoče bi pa morda vendar bilo, da se za manjšo plačo opravlja tajništvo; po tem potu naj bi skušal prihodnji odbor, ali se ozir tajnika dajo znižati stroški.

Dekan Burger: Zoper velike stroške se povsod pritožujejo ljudje, posebno zoper visoko tajnikovo plačo. Naj se torej dobí kdo, da bode za malo plačo opravljal to službo. Saj je dosti rodoljubov, ki se ne bodo branili dela Matici na korist. Varčnosti nam je treba.

Dr. Janko Srnec: V Ljubljani je dosti rodoljubov in sposobnih mož; saj imamo bogoslovce, sokolovce in čitavničarje; gotovo bodo neplačanemu tajniku

radi pomagali, ako jih naprosi. Tako ravnamo v Mariborski čitavnici. Matičin namen je, da podpéra slovensko slovstvo; če bode imel tajnik 360 gold. plače, koliko potem ostane za knjige? Torej podperam nasvet dr. Vošnjakov.

A. Kunšič: Tajnik nima le naloge, da umé slovenski pisati in uradovati, ampak on mora tudi skrbeti, da so vsa Matičina opravila v lepem redu, ker sicer se bodo od vseh strani oglašale pritožbe. Tega se pa ne bo moč ogniti, ako se tajniku ne bode dajala plača. Kar pa tiče stanovanje, tu je opomniti, da je Matica svoje društvo, čitavnica svoje, torej mora tudi Matica imeti svoje stanovanje. Tudi ako bi katero društvo nehalo, pride v zadrego tisto, ktero bi ostalo brez stanovanja.

Dr. Srnec: Čitavnica in Matica imate obé ta namen, da vsaka po svojem potu skrbi za narodno izobraženost, zato lahko ostanete obe skupaj.

A. Kunšič: Matica ima že nekaj orodja, kteremu potrebuje prostora. Čitavnica pa ima zdaj za-se komaj dovolj prostora, torej je treba, da se Matici dobí stanovanje.

Dr. Vošnjak: Kar se tiče tajnika, naj opomnim, da ne bode v 2. letu več toliko posla, kolikor ga je bilo v prvem, in da tudi ni treba, da bi se vse tako birokratično uredovalo. Kar pa tiče čitavnico, jako dvomim, da ne bi bila stalna, in torej mislim, da Matica lahko ostane v čitavničinih prostorih.

Dr. Ivan Bleiweis: Namen mojega govora ni, da bi se ustavljal temu, kar hoče današnji zbor sporočati prihodnjemu odboru Matičinemu; le zato poprimem besedo, da opravičim, zakaj da je začasni odbor tako delal, kakor je sl. zboru znano. Čeravno se mu marsikaj graja, vendar lahko rečem, da smo varčno ravnali. Da smo bili zavoljo tega pikani po časopisih, to nam ni hudo délo, ker vsak izmed nas je ustavnega duhá, kterege ne žali svobodna beseda; saj tudi pri nas, kakor v državnem gospodarstvu, je nastopila dôba odbitkov: „der Abstriche.“ Prvo je izdavanje knjig pri slovenski Matici, — kdo če to tajiti! Al pot, ki se nasvetuje v ta namen, je po mojih mislih narobe svetovana. Hočemo li z beraškim postopanjem doseči ta namen? Jez mislim, da moramo iskati druge poti, in ta je, da Matici pridobimo dosti udov. Poglejmo njihovo število. Največ je Kranjcev in Štajarcev, pa vendar je tudi še teh premalo, od drugod jih pa žalibog! skoro nič ni, ali saj mnogo premalo. Prvo, drugo in tretje je, da dobimo veliko udov, potem bode tudi dovolj dohodkov. Prvo leto je bilo res veliko stroškov, kterih pozneje ne bode, nekteri pa vendar zmiraj ostanejo. Tajnika, pravite, da ni treba, ker izmed 16 ljubljanskih odbornikov bosta gotovo dva zastonj delala. Tajnik je poleg družega svojega posla tudi manipulant, ki mora

veliko pisariti, pisma pečatiti, s pošto se vkvarjati, knjige razpošiljati in opravljati druga neljuba dela, katerih neče vsak opravljati. Če se je v Mariboru pri čitavnici tako delalo, moram opomniti, da je velik razloček med čitavnico in Matico, ki je društvo za vse slovenske dežele. — Čitavnica ljublj. je Matici za stanovanje brez plačila prepustila sobo, ktera je pa tako tesna, da človek ni mogel mimo mize iti, kadar smo imeli seje; kako bo, kadar bo pri sejah 16 ali še več odbornikov? Menim, da 120 gold. ni potrata, ako se odločijo za Maticino stanovanje. Tudi je čitavnica od danes do jutri v tem stanovanju, Matica pa mora biti gotova. — Kar tiče služabnika, morda se dobí za 25 gold., vendar pa dvomim. — Reklo se je, da so se pravila po trikrat razposlala. Al temu ni tako, razun po kaki pomoti. Razposlala so se le dvakrat, in še ne vsem udom; priložena so bila vabilom k pristopu, torej jih imajo v rokah še taki, ki niso pristopili k Matici, kajti vsi povabljeni še niso pristopili. To pa se je menda vendar moralo zgoditi; razposlala so prav za prav le z vabilom k občnemu zboru, in to je bila menda tudi dolžnost pravičnega odseka. Res je, da so tudi tiskana v koledarji, ki smo ga izdali, al temu ni bil namen, da bi bil udom oznanil pravila, hotli smo tudi neude, katerim je prišel koledar v roke, seznaniti ž njimi ter jih tako nagniti k pristopu. To se je tudi zgodilo, kajti videli smo, da so potem začeli bolj pristopati k Matici. — Kakor koli tedaj to reč sučem in sučem, pač ne vém, kje da je tisto strašno gospodarstvo, ktero se očita pravičnemu odseku. Sicer se pa ne uperam ničemur, kar bi brez škode Matici pomoglo, da se prihranijo stroški, in kar bi spadalo v opravilstvo prihodnjega odbora.

Dr. Vošnjak: Jez nisem rekel, da je bilo v prvem letu slabo gospodarstvo; al za drugo leto ne bode moč izhajati, če ostanejo stroški, kakoršni so odločeni po proračunu. Torej ostajam pri svojem nasvetu: da tajnikova plača neha z mesecem junijem, naj bi čitavnica še zanaprej dajala Matici stanovanje in da se čitavničinemu strežaju za maticina opravila plača 25 gld. Drug služabnik bi se vé da ne mogel tega opravila prevzeti za to plačo.

Dav. Trstenjak: Jez zopet moram zagovarjati, da društvo ohrani plačanega tajnika, ker to zahteva maticinih pravil 19. §., kateri gotovo ni bil vstavljen brez vsega premisleka.

Sveteč: Jez menim, da je najpred treba formalnost dr. Vošnjakovega nasveta razjasniti, ker se mi zdí, da ta predlog ni na svojem mestu; kajti maticinih pravil 19. §. pravi: „odbor določuje, koliko bode po velikosti društvenih dohodkov smelo biti stroškov; skleplje, koliko se za rokopis dá vsacemu pisatelju posebej, koliko blagajnik dobode za svoj trud; odbor tudi izvoli tajnika poleg drugih potrebnih pomočnikov in vkrene, koliko bode kteremu dajati plače.“ Véliki zbor torej ne more sklepati o stvari, ktera je prihranjena samo maticinemu odboru. Menim tedaj, da je g. dr. Vošnjak izrekel samo željo, in mislim, da se o njegovem nasvetu po pravilih, predno se ne spremené, ne more glasovati.

Dekan Burger: Moja misel je, da ima véliki zbor večo oblast, kakor odbor, ker v njem se smejo zbrati in govoriti vsi udje; v odboru je pa le 16 ljubljanskih gospodov, kateri imajo skorej vse v rokah. Jez torej mislim, da občni zbor smé v tej stvari sklepati.

Dr. E. H. Costa: Gosp. dr. Vošnjakov nasvèt je važen: prvič, ker določuje za tiskanje knjig 900 gold., za stroške pa 500 gld.; drugič pa zato, ker se vpraša, ali je mogoče napredovati po dr. Vošnjakovem predlogu? Jez moram naravnost reči, da ni mogoče. Če dr. Vošnjakov predlog zmore, pojde Matica rakovo pot; da

bode mogoče, izdajati knjige, treba je denarjev. Ako bi jih že zadosti imeli, bila bi nam odkazana pot varčnosti, da bi si jih več prihranili za knjige. Al denarjev je še premalo, torej nam mora, kakor je že rečeno bilo, prva skrb biti, da več udov dobimo. Po nekterih krajih ni skoro še nič udov pristopilo. V ta namen je pa treba delati, in — in kdo bode delal, ako nimamo tajnika? Ali maticini udje? So li dozdej delali vsi in pomagali vsi, da smo prišli na pot, na katerem smo? Ali bodo v prihodnje delali, da dospemo tje, kamor je treba, da pridemo? Sv. Mohora društvo ima 2000 udov, mi le 700; ono torej lahko izdaja knjige. Naj torej zbor dobro prevdari, predno sklene o dr. Vošnjakovem nasvetu. Drugo vprašanje je: ali bode odbor mogel izhajati, če obveljá ta predlog? Ne, ako ne bode imel plačanega tajnika. Saj poznate rodoljube. Iščite jih, kateri bodo zastonj opravljali toliko posla, kolikor ga ima tajnik pri Matici. Če jih najdete, dobro, a če ne, potem na škodi bode Matica, ki zdaj tako lepo napreduje. — Kar tiče stanovanja, moram vprašati: ali bode čitavnica hotla Matico še dalje imeti pod streho? Tega ne morem vedeti, ker o tem skleplje čitavničini odbor. Al je pa tudi spodobno, da je Matica še dalje tako beraška, kakor dozdej; mogla se je namreč o „čitavničinih besedah“ umakniti iz sobe, da se je va-njo devalo orodje, ki je bilo potrebno čitavnici, kar očitno kaže, da čitavnica nima preveč prostorov. Meni se zdí, da se to ne spodobi Matici. — Dalje tudi ne verjamem, da bi Matica mogla dobiti služabnika za 25 gold. na leto. — Čemu bi se delale nove skušnje, ko vidimo, da je do zdaj bilo dobro. Če bode dr. Vošnjakov predlog sprejet, veljal bode za vse leto; al kaj pa potem takem bode, ako bi odbor ne mogel izpeljevati, kar se nasvetuje? Varčnosti se tudi jez nikakor ne ustavljam, toda mogoča mora biti in Matici ne na škodo. Te varčnosti se drží proračun, torej svetujem, da se potrdi, kakoršen je.

Dr. Srnec: Govorilo se je, da je najpotrebneje, povikšati dohodke. Ali pa to bode mogoče? Matica je razposlala že veliko povabil k pristopu, al vabljeni vendar niso pristopili, torej nimamo upanja, da bi se nabralo veliko več novih udov; torej dohodkov po tej poti ne moremo zvikišati, stroške pa lahko ponižamo; to je v naši moči. Sv. Mohorja društvo daje svojim udom za 1 gold. več knjig na leto, kakor jih je dala Matica za 2 gld.; toda pri sv. Mohorja društvu vsi zastonj delajo; tudi nima svojega stanovanja. Ako potrdimo proračun, potem ne bodemo napredovali, ampak sv. Mohorja društvo bode zmiraj pred nami. Jez Matici gotovo želim najlepšega poslopja; al dokler si ga ne moremo napraviti, ga ne moremo imeti. Prva stvar je društveni namen — da se bodo izdavale knjige. Pravila pa tudi ne branijo dr. Vošnjakovega nasveta, ki le pravi, naj bode 900 gold. odločenih za knjige, drugo pa za stroške. Vesoljni zbor gotovo pa tudi ima več pravice, kakor sam odbor. Matica ne pojde rakove poti, ako ne bode imela plačanega tajnika. To bode gotovo napredek, če letos izdá tri knjige namesti veliko nepotrebnih pisem; brez nepotrebnega dopisovanja dela tudi sv. Mohorja društvo.

Jan. Sajevec: Maticinih pravil 3. §. govori, da čitavnici sme za zdaj rabiti Maticina knjižnica, torej se menda tudi ne bode branila, Matico imeti pod svojo streho. Jez podpéram tudi nasvèt g. Sveteca, naj po današnji želji skrbí odbor, da Matica dobí tajnika ali zastonj ali saj za manjšo plačo, ravno tako tudi služabnika za manjšo plačo.

Mih. Peternel: Ali pa slavni zbor tudi vé, kaj se pravi, knjižnico v redu držati? Jez to vem iz lastne izkušnje pri realki. Knjižnica mora imeti svoj

posebni prostor za omare, tajnik mora imeti pisarnico, in blagajnik mora imeti blagajnico. Jez govorim za pošteno stanovanje, bodi si kjer koli hoče. Vendar bi pa lepo bilo, ako skupaj ostanete Matica in čitavnica. Če bomo otresli stroške, potem bode odbor moral imeti 1 knjižničarja, 1 tajnika in 1 blagajnika posebej, ker en človek ne bode mogel z delom izhajati. Jez sem za dobrega tajnika, pa naj bode plačan, ali ne.

Dr. Ivan Bleiweis: Kakor je dokazal g. Svetec, more po pravilih občni zbor le željo izreči, da poskuša odbor tako delati, kakor je nasvetoval gospod dr. Vošnjak; skleniti o tej stvari ne more. Odbor pa take občne želje gotovo ne bo v nemar puščal. Kar se pa tiče društva sv. Mohorja, je moja misel ta, da je g. dr. Srnec prav za me govoril, in ne proti mojim besedam, in to hočem dokazati. Ako sv. Mohorja društvo izdaja za 1 gold. več knjig, kakor Matica za 2 gold., izhaja to odtod, da ima veliko več udov; po takem je častiti gospod doktor mi pritrnil, da prvo je: veliko udov. Sv. Mohorja društvo jih ima 2000, mi komaj 700, in dokler ne bode tudi Matica imela toliko udov, ne moremo izdajati toliko knjig, kolikor bi jih bilo gotovo želeti. Mi smo v prvem letu, sv. Mohorja društvo ima že več let za seboj. Prvo leto tudi ono ni izdalo toliko knjig, kolikor jih izdaja zdaj; zdi se mi, da eno tistih let, ko se je še plačevalo po 3 gold. na leto, Mohorjevi udje niso prejeli celó nobenih. Jez se za trdno nadjam, da tudi Matica dobi toliko udov, zlasti letnih, ako si vsi prizadevamo za nje. Zabití pa tudi ne smemo, da ima sv. Mohorja društvo drugo pot in tudi drug namen. — Sv. Mohorja društvo daje svojim udom namesti „diploma“ le podobico, česar Matica vendar ne more. Da smo pa v resnici varčno ravnali, priča tudi to, ker si za zdaj še nismo upali nasvetovati, da bi že zdaj udje dobili diplom, kateri bi prizadel preveč stroškov; tudi si nismo upali še nasvetovati, da bi se kupila „Wertheimova“ blagajnica, ker je predraga, akoravno je društvo jako potrebuje. Kdo more biti nam porok za denarje, ako bi v stanovanji g. dr. Zupanca začelo goreti, ali ako bi se kaj družega primerilo? Prva reč ostane po mojih mislih ta, da naberemo veliko udov.

Dr. Leon Vončina: Lahko je izreči kako željo, al vprašanje je, ali se dá tudi tako lahko izpeljati. — Dva nasveta prideta na glasovanje; namreč g. dr. Vošnjakov in g. dr. Costov.

Dr. Vošnjak: Moj nasvet naj se glasi: naj se 900 gold. odloči za knjige, ostali znesek pa za stroške.

Dr. Iv. Bleiweis: Prvo mora priti na vrsto nasvet g. Svetčev, ki pravi: „o dr. Vošnjakovem nasvetu naj se ne glasuje, ker je tako sklepanje zoper pravila. Bodi naj odboru le želja, kar je zbor izrekel.“

L. Svetec: Moj nasvet je: naj se o dr. Vošnjakovem nasvetu ne glasuje, ampak odbor naj bi skrbel, da se ta želja izpolni, ako bode mogoče.

Ivan Parapat: Jez svetujem, naj bi se glasovanje odložilo do tedaj, da pride v razgovoru o premembi društvenih pravil tudi 19. §., ki govori o tajnikovi plači, ker tudi o tem §. je nasvetovana prememba.

Dr. Vošnjak: Jez torej po takem svetujem: naj se le izreče želja, da bi odbor 900 gld. obrnil za knjige, in ostale denarje za druge stroške, in o tem nasvetu naj se glasuje.

Prof. Pajk: Ker pride razgovor o premembi pravil še le na vrsto, zato jez svetujem, da se zdaj potrdi ves proračun, razun tajnikovih 360 gold.

Dr. Srnec: Jez podpéram nasvet g. dr. Vošnjakov, ter mislim, da gotovo ne more odbora preveč vezati, ker izreka le željo, na katero naj bi se odbor ozeral.

Dr. E. H. Costa: Prvo naj se glasuje o tem, ali pride prof. Pajkov nasvet na glasovanje, ali ne. —

O prof. Pajkovem nasvetu se glasuje. Odbor mu ne pritrdi. Potem je prišel na vrsto dr. Vošnjakov in obvelja z veliko večino.

Dr. E. Costa: To nikakor ni praktično, da je obveljal ta nasvet. Naloga prihodnjega odbora tedaj bode, da se drži te želje, kolikor mu bode le mogoče.

Tako je bil dovršen o proračunu razgovor, ki dolžnost naklada odboru, da varčno ravná, kolikor je mogoče, vsem udom pa, da skrbé in se trudijo, da Matica pridobi čedalje več udov, zlasti letnih, in po njih več dohodke.

Za proračunom prišla je na vrsto volitev 40 odbornikov, oddalo se je 269 volilnih listov, kateri so Matici dali za 1865. leto odbor, ki so ga že zadnje „Novice“ na 162. strani razglasile slovenskemu svetu. Dr. Srnečev predlog, da dosedanji opravični odsek s pomočjo tajnikovo pregleda in prešteli volilne liste in da skliče prvo odborovo sejo, potrdilo je zborovo glasovanje.

Po dovršeni volitvi je poročal tajnik Levstik o dr. Vojskovih knjigah; udeležili so se te razprave dr. Srnec, L. Svetec, dr. Costa in dekan Burger; sklep je bil, naj odbor pozveda, kakošne da so knjige, katerih je gosp. dr. Vojska 180 poslal sv. Mohorja društvu, katero jih hoče prepustiti Matici s tem pristavkom, da mu Matica povrne vožnino; o tem svojem pozvedanju naj odbor sporočuje prihodnjemu občnemu zboru, da končno sklene.

O knjigah, ktere naj bi se za to leto izdale o Matičinih stroških, sporočeval je dr. Iv. Bleiweis ter v imenu začasnega odbora nasvetoval naslednje: 1. Koledar za 1865. leto. Po §. 6. črk. 3. Matičinih pravil ima društvo izdajati vsako leto sporočilo, kaj je storilo društvo, imenik udov itd. To se lahko opravi s koledarjem, kateri po prodaji pride na korist Matici še v druge roke in ne samo udom Matičinim. Letošnji nam je pridobil gotovo mnogo udov; razprodalo se ga je nad 400 iztisov, ki so prišli v roke neudom, in so tako tudi zmanjšali Matičine stroške; — 2. Ker nam je g. Peter Kozler velikodušno podaril zemljovid slovenskih dežel, treba nam je skrbeti, da dobimo tudi tolmača, ki nam razlaga obraz slovenske zemlje. Koristno bo, da se izdá zemljopis slovenskih dežel, in sicer osnovan po knjižici „Vévodstvi Korutaný a Krajina v geograficko-statistickém i historickém prehledu“, ki jo je letošnje leto izdal g. Jos. Erben, profesor na c. kr. viši realki v Pragi. Dr. Bleiweis je bral list, v katerem rodoljubni gosp. profesor na njegovo prošnjo z radostjo privoljenje daje, da se smé njegova česki pisana knjiga, ktera je poseben iztis českega „naučnega slovnika“ posloveniti ter obeta, da bode v kratkem dovršil tudi enak spis o Štajarski, Primorski in Goriški, ter ga slovenski Matici z veseljem za rabo prepustil. Želja je sicer, razglašana od več strani — govori dalje dr. Bleiweis — da bi dobili popolno zbirko Vodnikovih pesem, ki je Slovencem prvi budnik bil, in pa slavnega Koseskega pesmi v posebni knjigi; al gledé na denarnico Matičino moramo to željo odložiti še za letos.

Trstenjak in dr. Srnec se skladata s tem nasvetom, obá pa želita, naj se „koledar“ imenuje „letopis Matice slovenske“ in obsega še druge koristne tvarine, in Trstenjak dodaja, naj se izpusté ali vsaj vsako leto ne dodajajo „letopisu“ koledarjem navadne pritiline o koleku, poštah itd.; gosp. Kozlerju in Erbenu pa naj se hvala izreče, da z radostjo podperata Matico; zbor vsklikne „živila!“ „Erbenova knjižica naj se v slovenskem rokopisu pregleda, popravi,

ako je kaj popraviti, pa dodá, kar se morebiti še v njih pogreša.

Dr. Vošnjak želi, da bi se v letopisu naznanjalo vse jugoslovansko slovstvo s krajem, kjer so izšle knjige s ceno vred.

Prof. Janko Pajk govoril je o jeziku, v katerem naj bi se izdavale Matičine knjige; izrekel je željo, da se pisatelji držé navadnega jezika naših slovenskih časnikov in njihove pisave; nikar naj se ne piše po kakem osobnem radovanji vrednikovem in pisateljem naj se ne dela sila.

Svetec: Skrb zaradi jezika naj se prepusti odboru, ki bo gotovo izvoljen iz taci mož, ki so jeziku kos. Gosp. Pajkov nasvèt ni dosti določen, ker časniki se razno pišejo; pisava naj se naslanja na slovnico.

Luka Jeran se sklada s Svetečevim nasvetom.

Dr. Srnec je izrekel misel, da bi bilo knjig premalo za prihodnje leto, ako se izdá le letopis in zemljopisje slovenskih dežel, odboru naj bi skrb bila, da se kmali začne izdajati drugi del (slovensko-nemški) slovnika, kterege je v svoji oporoki naročil ranjki knezoškof ljubljanski Anton Alojzi Wolf, mož blagega spomina. Občni zbor naj sklene, da odbor pozveda, kako da pridemo na pot, da se izdá 2. del Wolfovega slovnika.

Dr. H. Dolenc nasvetuje dr. Prešernov životopis in kritično preiskavo njegovih pesem ter podpéra svoj nasvèt s Prešernovimi zaslugami o našem slovstvu, in s tem, da bi se zdaj, ko še ljudje živé, ki so poznali Prešerna, lahko izvedelo, česar je treba; pozneje bode to veliko teže.

Trstenjak: Jez visoko čislam pesnika Prešerna, vendar mislim, da Matici gré prva skrb, da izdaja knjige tudi prostemu ljudstvu primerne. Dalje je treba skrbeti za mladino; berila za 8. gimnazijalni razred še nimamo; naj bi odbor skrbel, da se kmali izdá. Tudi bi bilo dobro, da Matica naprosi visoko vlado, da ji prepusti zalogo šolskih knjig.

Dr. Bleiweis razjasni okoliščine zaradi založbe šolskih knjig; potem pa o Wolfovem slovniku, rekoč: O Wolfovem slovniku je skrb prevzel naš deželni zbor; vsi „akti“ leže na moji mizi v deželnem odboru. Al dovršiti se ta stvar ne more, dokler ni dovršena Wolfova zapuščina, dokler se ne zvé čisto njegovo premoženje. To pa overajo obravnave škofovega posestva na Štajarskem. Očitno pa pri tej priliki izrečem, da ne jez, ne moji tovarši v deželnem zboru ne bomo iz misli izpustili važne te stvari. (Pravo, pravo!)

Predlog opravnega odbora za izdajo letopisa in zemljopisa po Erbenovem spisu je naposled obveljal.

O tretjem odborovemu nasvetu: „kaj bi se počelo z gotovino Matičino“ sklenil je zbor po dr. Zupančevem predlogu: naj se kupujejo obligacije zemljiščine odveze, ktere dežele pa, naj sklene odbor.

O posameznih udov nasvetih oglasil se je dr. H. Dolenc, rekoč: „Vsi tiskarji bi radi tiskali matičine knjige; Blaznik sicer najlepše tiska, a najdraži je. Rekel mi je tiskar, da bi bil lanski „Koledar“ rad tiskal za 50 gld. cenejše, kakor Blaznik. Ne ostanimo pri enem tiskarji; bode naj konkurencija.

Dr. Bleiweis: Opravilni odsek Blaznika ni odločil za matičinega tiskarja; dal mu je tiskati, kar se je dozda tiskalo, ker se pri njem največ slovenskih knjig tiska. Ko je knjiga tiskana, lahko vsak reče, da bi jo bil tiskal cenejše. Da se bode tiskar iskal po konkurencii, to se umé že samo po sebi. Menda se Blaznik ne bode ustrašil konkurence, kajti znano je, da se v njegovi tiskalnici natiskujejo knjige unanjih pisateljev; tako sv. Mohorja društvo ni moglo niti v Celovcu niti v Gradcu najti cenejšega tiskarja, kakor je

Blaznik, sicer bi mu ne bilo dalo, ker varčno gospodarji, svojih knjig tiskati; tudi g. Janežič je Blazniku dal tiskati svojo slovnico, slovník in še več drugega. To so dosti očitni dokazi, da tudi opravniki odbor ni hodil napačne poti, koje dal pravila itd. Blazniku tiskati.

Tako je občni zbor dospel do IX. in zadnje točke v vrsti svojih razgovorov, namreč do nasvetov o premembi društvenih pravil vsled 12. §. c). Ker je bila ura že odbila dvanajst, zbor voditelj popraša: ali se hoče zbor precej izpustiti v obravnavo, ali se naj pa seja odloži na popoldne. Zbor sklene, da se naj prične obravnava.

Na to si Trstenjak izprosi besede in govori blizo tako-le: Ne poskušajmo že zdaj prenehati pravil. Če je prenehamo, ustavilo se bode delovanje matičinega odbora; treba je bode predložiti c. k. vladi, da potrdi sklenjene premenitve, in rešitev se utegne zakasniti. Naj pokaže prihodnost, ali so pravila dobra ali ne.

Dr. Srnec v imenu mnogih udov zahteva, da se premenjava pravil vzame v pretres.

Svetec govori zoper vsako premembo, rekoč: Prezgodaj so prišli nasvetje o premembi; saj nimamo skušnje ne za ta pravila, ktere zdaj imamo, še manj pa je imamo za nasvetovane premembe, nikar ne odložimo delovanja; žalostni izgled, kam da peljejo prenehanje premembe, nam je slovaška Matica, kateri je bilo delovanje ustavljeno ravno zavolj prememb, tako, da je bila primorana prositi, naj ji ostanejo prva pravila. — Vrh tega se nadjamo nove splošne društvene postave, takrat bode na svojem mestu, da naslanjaje se na njo premenjamo pravila, ako skušnja pokaže, da niso dobra. Jez torej podpéram Trstenjakov nasvèt: pravila naj se zdaj še ne spremené.

Zborovo glasovanje je po veliki večini potrdilo Trstenjakov predlog.

S tem sklepom pa je bil dovršen program — bila je dovršena obravnava prvega občnega zbora Matice slovenske — in sicer, kakor se nadjamo, na korist slovenskega naroda in na vsestransko zaupanje. Prvi občni zbor Matice slovenske jasno je dokazal, da je naš jezik zmožen za vse javne obravnave. Naj si to „ad notam“ vzamejo vsi, ki še dvomijo nad zmožnostjo slovenskega jezika kot parlamentarnega jezika.

Naposled Trstenjak povzame besedo, da zahvalo izreče opravnemu odseku za njegov dosedanji trud, g. mestnemu županu, da je zboru prepustil mestno dvorano, in sklene svoj govor z besedami: „Bog živi Ljubljance, vse kranjske brate, cesarskega komisarja“ ter vsklikne: „Vse za vero, cesarja i domovino!“

O poli dveh je bila seja končana.

Gospodarske stvari.

Dobri sveti svilorejcem.

Spisal vodja svilorejnega društva v Vratislavi na Šlezkem.

(Konec.)

Kar se je tista ptuja kužna bolezen zatêpla tudi med naše črviče, pazijo svilorejci na rožiček, ki ga ima gosenica na zadnjem koncu života, češ, da na tem rožičku se prikažejo prva znamenja bolezní. Ako je konec (špica) tega rožička bel in čist, jim je to dobro znamenje; ako je črnkast, slabo je znamenje.

Drugo in gotovo znamenje zdravih gosenic je zraven tega, da rade žró in da lepo enakomerno rastejo, njih blato. Blato zdravih gosenic je trdo, temnozeleno, pri koncih ostrorobato, kakor odrezano, ob stranéh pa tako podolgoma nabrano, kakor da bi bilo iz več klinčkov sestavljeno. Kadar pa se bolezen v čevih ali prav v